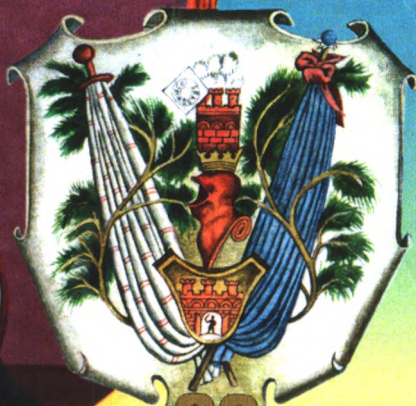

Володимир Грабовецький

80

На пошану
академіка
Володимира
Грабовецького

На вівтар
історії
України

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Інститут історії і політології

НА ВІВТАР ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

*Ювілейний збірник на пошану академіка
АН Вищої школи України, професора
В.В.Грабовецького*

Івано-Франківськ
2008

УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНТСТВО В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ ГАЛИЧИНИ В 60-ті рр. ХІХ ст.

На основі широкої джерельної бази в статті висвітлено суспільно-політичну діяльність українських студентів Галичини в 60-х рр. ХІХ ст. Автор показує місце студентства у створенні народовської громади, аналізує чинники, які зумовили формування її ідейного обличчя, та розкриває основні напрямки її діяльності.

Ключові слова: студентська молодь, Галичина, народовська громада, суспільно-політична діяльність.

Social and political activity of Ukrainian students of Halychyna (60 years of XIX century) is lighted in the article on the grounds of broad source basis. The author displays the place of students in early-populists community establishment, analyzes the reasons for "idea face" formation and discloses the main fields of its functioning.

Key words: student's youth, Halychyna, early-populists community, socio-political activity.

Для галицького українства 1860-ті рр. виявилися чи не найбільш суперечливим періодом за все ХІХ ст. З одного боку, "весна народів" послужила потужним поштовхом у плані зростання національної самосвідомості русинів, поважну національно-культурну допомогу отримано від наддніпрянських діячів. З іншого боку, на тлі зовнішньополітичних невдач Австрії при одночасному зростанні авторитету Романових, в умовах зближення між австрійським урядом та поляками більшість представників місцевої української еліти еволюціонувала в бік русофільства. Ситуація ускладнювалася ще й через те, що в руках діячів, які сповідували русофільську ідеологію, перебували видавництво "Галицько-руська матиця", Народний дім, Ставропігійський інститут та інші символи національного відродження кінця 40-х рр.

Єдиною опозиційною силою до старорусинів-русофілів виступила найменш захищена частина суспільства – студентська молодь. Саме завдяки її зусиллям на початку 1860-х рр. повсталася народовська громада "Молода Русь". В умовах, які загрожували втратою останніх орієнтирів у плані національної самоідентифікації русинів, студенти-народовці вели боротьбу за збереження українського характеру Східної Галичини, активно пропагували ідею єдності українського народу по обидва боки австрійсько-російського кордону.

Дослідник західноукраїнського студентства Р.Ковалюк [19; 20] у своїх працях і насамперед монографії “Український студентський рух на західних землях ХІХ–ХХ ст.” розглянув низку проблем, пов’язаних із життям української студентської молоді в 60-ті рр. ХІХ ст. Суспільно-політичні ідеали ранньонародовської громади висвітлив у своїх працях львівський дослідник О.Середа [37; 38]. Ми, у свою чергу, прагнули, ґрунтуючись на доробку вказаних та інших науковців і використовуючи новий джерельний матеріал, створити якнайповнішу картину участі українського студентства в суспільно-політичному житті Галичини й особливо через призму формування й діяльності народовської культурно-політичної течії.

На перших порах народовський рух зосереджувався у двох центрах. Перший із них репрезентували студенти світських факультетів Львівського університету та Технічної академії. На межі 1861–1862 рр. вони утворили гурток, який в історичній науці відомий як “безстатутне товариство “Січ”. До нього входили К.Супшкевич, В.Шашкевич, В.Качала, Р.Ямінський, І.Добрянський, Ф.Заревич та інші [4, арк.7]. Другу групу становили слухачі Греко-католицької духовної семінарії на чолі з Д.Танячкєвичем [33, с.269]. Через малу кількість українських студентів на світських факультетах у першій половині 60-х рр. ХІХ ст. друга група була чисельнішою [41, с.128].

З появою “Вечорниць” – першого народовського часопису, відповідальним редактором якого був студент юридичного факультету Ф.Заревич, а головним співробітником слухач того ж факультету В.Шашкевич [19, с.203; 34, с.51], до співпраці з ним було запрошено вісім теологів, що зумовило налагодження тісних контактів між двома групами [7, с.38–39].

Слід відзначити, що на початку 1860-х рр. серед провідників “Молодої Русі” всі, крім К.Климовича, були студентами [4, арк.7]. Тільки із часом до народовської громади приєдналося кілька старших інтелігентів, зокрема Ю.Лаврівський, С.Качала та І.Борискевич [42, с.430].

Неофіційним керівником народовської громади на початку 1860-х рр. був Д.Танячкєвич. Згадуючи про появу ранньонародовської громади і її лідерів, О.Барвінський зазначає: “Душею львівської “Громади” був палкий, здібний і рухливий, навіяний месіанізмом Данило Танячкєвич...” [6, с.80]. Саме

* Попри те, що виховання, вивчення обрядів і церковного співу здійснювалося в семінарії, теоретичні предмети семінаристи слухали на теологічному факультеті Львівського університету.

він підтримував тісні відносини з П.Кулішем [33, с.270] та спричинився до того, що львівський купець М.Димет привіз із Києва до Галичини твори Т.Шевченка [11; 40, с.51], котрі справили помітний вплив на формування національно-політичних переконань представників народовської громади. Д.Танякевичу також належить виняткова роль у процесі заснування народовських осередків у повітових містах [24, с.70].

У перші роки існування народовська течія була нечисленною. Відчутна зміна в кількісному плані наступила тільки в середині 1860-х рр., коли зросла кількість українських студентів на юридичному та філософському факультетах [4, арк.11]. Представники цих структурних підрозділів на відміну від теологів могли відкрито проводити громадську діяльність. У той час студентами й одночасно членами народовської громади стали такі відомі пізніше особи, як О.Огоновський, брати Олександр та Осип Барвінські, В.Навроцький, А.Січинський, І.Вахнянин, М.Бучинський, І.Верхратський, Т.Грушкевич, К.Лучаківський та інші [6, с.93]. Ця група молоді приїхала на навчання до Львова, коли народовський рух перебував у кризі. Новоприбулі студенти надали йому нового імпульсу до життя, а Олександр Барвінський невдовзі після поступлення в університет був обраний головою народовської громади [5, с.6–7].

Слід відзначити, що термін “народовська громада” цілком відповідає тим переконанням, які її представники обстоювали в процесі своєї діяльності. Зокрема, під впливом, у першу чергу, поезій Т.Шевченка, а також спілкування з поляками-учасниками повстання в Російській імперії 1863 – 1865 рр. [3, арк.4 зв; 27; 41, с.101] члени “Молодої Русі” прагнули стати ближчими до простого народу. Саме народ вони вважали носієм “українського духу” й стверджували, що галицькій інтелігенції потрібно від нього переймати традиції, звичаї, мову. Так, у вступній статті часопису “Мета” говорилося: “У нас простий люд і інтелігенція становлять два різних поняття; простий люд зберігає в собі всі знаки народної вдачі, а інтелігенція... є чоловіки, що втратили народність з чужим образом думки і слова... конче нам статися народними, а для цього треба придивитися до народу, який один зберіг в цілності святиню нашої народності...” [31, с.4].

Для того щоб реалізувати ці положення, керівництво народовської громади зі сторінок “Вечерниць” закликала молодь займатися вивченням народу [15]. І це досить швидко дало свої результати. Невідомий житель Самбора в матеріалі, надрукованому в газеті “Слово”, зазначав, що після вищезгаданого звернення під час свят місцева молодь стала більшу

увагу звертати на народ та його мову. Далі він указував, що студенти вищих навчальних закладів "... тепер стали гарними молодцями, пізнавши необхідність всестороннього знання народно-руського життя, особливу увагу на народ звертати і всякими зусиллями просвіщати, чи розмовами, що Русі стосуються, позичанням, читанням зрозумілих їм книг..." [14]. Таким чином, уже на початку 60-х рр. XIX ст. народовці не обмежувалися маніфестацією прихильного ставлення до простого народу, а робили хоча й не систематичні, проте конкретні практичні кроки в напрямку вивчення його потреб та просвіти.

Прагнення бути ближчим до народу певною мірою послужило для народовців директивою в питанні вибору мови та правопису. На відміну від старорусинів, які використовували штучне "язичіє" та етимологічний правопис, студенти-народовці ставили собі за мету писати так званою "кулішівкою", до того ж мовою, максимально наближеною до мови простого народу. Саме в такій редакції виходили народовські часописи, починаючи від "Мети" [30; 32, с.27-28].

Свої погляди представники народовської течії намагалися популяризувати через періодичні видання, які почали з'являтися вже з 1862 р. Зокрема, 1 лютого почав виходити літературний часопис під назвою "Вечерниці" [34, с.51]. Поряд зі статтями літературознавчого та мовознавчого характеру в ньому вміщувалися історичні розвідки П.Куліша, М.Костомарова, І.Шараневича, поезії Т.Шевченка, а також твори В.Шашкевича, Є.Згарського, К.Климковича, В.Бучацького [10, с.55]. Дослідник української преси А.Животко стверджував, що "Вечерниці" виступили речником поєднання національно-культурного відродження із соціально-економічним визволенням на ґрунті національної "одноцілості" українського народу [13, с.92]. Щоправда, цей часопис, як і більшість народовських видань, довго не проіснував. Фінансові труднощі, зумовлені тим, що часопис видавався, головним чином, на кошти студентів [34, с.52], та негативне ставлення до нього старорусинів [27] призвели до припинення друку "Вечерниць" у 1863 р. [34, с.53].

Ідеї національно-культурного відродження, пропаговані у "Вечерницях", перейняв літературно-політичний вісник "Мета", котрий видавався із жовтня 1863 р. до грудня 1865 р. за редакцією К.Климковича [34, с.54].

Літературно-політичний, а від 1865 р. виключно політичний характер часопису зумовив значну кількість матеріа-

лів відповідного спрямування. Саме в статтях "Мети" ранні народовці чітко виклали свої національні погляди. Зокрема, через призму матеріалів вісника яскраво простежується антипольське та антиросійське спрямування народовців [12, с.84; 16, с.61–83; 18, с.225–231]. Також на сторінках часопису була викладена їхня національна програма [17, с.97–106].

Постулати етнічної єдності галицьких і наддніпрянських українців та віра в "добраго цесаря" лягли в основу спроби народовців створити цілісну політичну програму, положення якої виходили за рамки поділу Галичини на дві автономні провінції. Народовцями в особі К.Климковича розроблено модель політичного устрою, яка, на їхню думку, була найбільш вигідною як для цілої Австрійської імперії, так і для українців, котрі в ній проживали. К.Климкович уважав, що правляча династія повинна відмовитися від централістичного устрою на користь федеративного і ні в якому разі не запроваджувати дуалізм. Перетворення австрійської імперії на федерацію повинне було створити умови для надання галицьким русинам рівних прав з усіма іншими народами дуалістичної монархії. Однак це мало стати тільки першим кроком. Надалі до Австрії на федеративних засадах могли б долучитися українські території, що в той час входили до складу Російської імперії. Отже, у перспективі всі українські землі як одне ціле мали ввійти до складу багатонаціональної федерації. Крім того, навколо династії Габсбургів мали об'єднатися також усі центральноєвропейські народи та утворити державу, яка б охоплювала території між Німеччиною та Росією, що мала втратити частину земель [37, с.210–211]. Таким чином, на противагу Росії народовці відводили австрійцям месіанську роль в об'єднанні слов'янських народів.

У 1865 р., коли "Мета" перетворилася на виключно політичний орган, представники "Молодої Русі" почали видавати науково-літературний часопис "Нива". Однак через традиційний брак коштів та відсутність досвіду редагування літературного органу він з'являвся тільки 7 місяців. Не останню роль відіграла й та обставина, що, організувавши видання, студенти не змогли налагодити зв'язки з наддніпрянськими поетами та письменниками. Поодинокі твори "східноукраїнських" авторів зазвичай були передруками з петербурзької "Основи" [13, с.97; 34, с.58–59].

Цілком аналогічна ситуація склалася з літературно-науковим тижневиком "Русалка". Утворений академічною молоддю та редагований В.Пашкевичем, цей часопис зміг проіснувати тільки три місяці: із січня до квітня 1866 р. Як зазначав

І.Франко, помітними в ньому були тільки вірші О.Кониського [28, с.320–321; 34, с.59].

У 1867 р. з'являються одразу два народовські періодичні органи: “Русь” і “Правда”. Перший із них був заснований з ініціативи намісника Галичини графа А.Голуховського та підтримувався ним задля боротьби з русофільством. Видавцем та головним редактором цієї газети були відомі народовці К.Горбаль і В.Шашкевич [35, с.26–52]. Однак основна маса народовців, а в першу чергу студентська молодь не сприйняла ідеї альянсу з поляками і, як наслідок, не брала участі в його виданні [36].

Що ж стосується часопису “Правда”, то він почав виходити з 1 квітня 1867 р. [13, с.101] і на відміну від своїх попередників “Ниви”, “Русалки” проіснував відносно довго – до 1870 р. На сторінках “Правди” публікувалися різноманітні матеріали, починаючи від патріотичних поезій, оповідань [26; 43; 44], історичних творів та розвідок [9; 21; 22], і закінчуючи дописами про поточні події із життя краю та справи народовської громади [25; 39]. Його організатори – студенти О.Барвінський, Є.Желехівський, В.Навроцький, О.Огоновський та інші зуміли об'єднати навколо нього кращі сили “Молодої громади” та налагодити тісні зв'язки з П.Кулішем, В.Білозерським, М.Старицьким, І.Нечуєм-Левицьким [6, с.97; 36]. Часопис став наступною після “Меті” ланкою, яка об'єднала західну та східну частини українських земель [34, с.67].

Видання “Правди” після певного спаду в народовському русі в середині 60-х рр. XIX ст. [6, с.91] сприяло зміцненню “Молодої Русі”. Більше того, її існування дозволило народовській громаді піднятися на якісно новий організаційний рівень – створити власне товариство. Відповідно до нового австрійського закону від 15 листопада 1867 р. було дозволено утворення та діяльність різноманітних професійних організацій [23, с.22]. У зв'язку з цим у березні 1868 р. утворений із представників студентської молоді комітет подав для затвердження до Галицького намісництва статут товариства “Просвіти”. Після відмови в намісництві представники організаційного комітету звернулися по допомогу до “старших” народовців. Їх сильна діяльність досить швидко дала позитивний результат: 2 вересня 1868 р. у міністерстві освіти Австрії затверджено запропонований статут. Віддаючи належне студентам у процесі заснування “Просвіти”, на перших загальних зборах організації її перший голова Н.Вахнянин підкреслив, що саме студенти актуалізували на початку 1868 р. справу просвіти народу і що саме завдяки їм прийнялася ця ідея “в серцях і розумах Галицьких Русинів” [8, с.27; 39].

Паралельно з видавничою діяльністю студенти проводили цілеспрямовану виховну роботу з гімназійною молоддю. Члени львівської народовської громади сприяли організаційному становленню таємних гімназійних громад, які в 60-х рр. були засновані практично у всіх містах Східної Галичини, де були середні навчальні заклади [24, с.70]. Як ми вже зауважували, найбільше зусиль до появи та функціонування в українських містах цих таємних національних осередків серед народовської молоді приклав Д.Танячкевич. Він надавав гімназістам допомогу організаційного характеру, вів із ними систематичне листування, забезпечував їх відповідною літературою [1, арк.22–23, 33–34; 24, с.70]. Уже згадуваний О.Барвінський зазначав: “Данило Танячкевич став справжнім апостолом народної ідеї між молоддю, почав тоді широку переписку із старшими учнями гімназій у краї, і як Іван Вишенський, так і він розбуджував сими листами між нами народну свідомість і одушевлення до праці для народу, вказував, як треба б нам самим набиратися знання, пізнати свою мову рідну і письменство та бувальщину, а тим самим способом заправитися до народної роботи в майбутньому” [6, с.80].

Представники української молоді, котрі були членами гімназійних громад, під впливом виховання, яке вони отримали в цих організаціях, навіть в умовах польських шкіл не тільки не зрадили своїх національних інтересів, але й вели боротьбу з ополяченням та зростаючим впливом русофільської течії. Тільки впродовж 1860-х рр. через “національну школу” гімназійних громад пройшли О.Огоновський, брати Олександр та Осип Барвінські, В.Навроцький, А.Січинський, І.Вахнянин, І.Верхратський, Т.Грушкевич, К.Лучаківський [6, с.93], М.Бучинський, Є.Желехівський [4, арк.10], М.Борискевич, І.Гарасимович [2, арк.2] та інші представники української еліти, які в наступне десятиліття справили помітний вплив на національний рух русинів. О.Назарук та О.Охримович у праці “Хроніка руху української академічної молоді у Львові від 1861 р. до 1908”, аналізуючи процеси, які відбулися в середині 60-х рр. XIX ст. у студентському середовищі, зазначали: “Восени 1865 р. настає важлива зміна. З гімназійних кружків, організованих в основному заходами Д.Танячкевича, котрий допомагав їм у створенні бібліотек і листувався з ними, приходять в університет, виховані і натхненні роботою у тих кружках, молоді і дуже енергійні люди” [4, арк.10].

Таким чином, українські студенти в Галичині, які ще в 30–40-х рр. XIX ст. зазвичай поповнювали ряди польських товариств, на початку 1860-х рр. сформували єдину національно-

орієнтовану культурно-політичну силу русинів – народовську громаду. Завдяки їхнім зусиллям галичани зуміли вистояти в умовах польського всевладдя, дали належну відсіч підтримуваній російським царизмом русофільській течії. Студентами-народовцями надавалася організаційна та інформаційна підтримка гімназійним громадам, що дозволило підготувати генерацію діячів, представники якої в наступні десятиліття стали на чолі українського національного руху в Галичині.

1. Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів, ф.1, спр.560.
2. Центральний державний історичний архів у місті Львові (далі – ЦДАУ у Львові, ф.309, оп.1, спр.2221).
3. ЦДАУ у Львові, ф.310, оп.1, спр.131.
4. ЦДАУ у Львові, ф.834, оп.1, спр.126.
5. Аркуша О. Олександр Барвінський. До 150-річчя від дня народження. – Львів, 1997.
6. Барвінський О. Спомини з мого життя. – Нью-Йорк–К., 2004. – Ч.1, 2.
7. Гординський Я. До історії культурного і політичного життя в Галичині в 60-х рр. XIX ст. – Львів, 1917.
8. Грицак А. Просвітня зоря Прикарпаття. – Івано-Франківськ, 2001.
9. Гуня і Острияниця // Правда. – 1867. – 11 жовтня.
10. Гурак І. “Молода Україна”: студентство у суспільно-політичному житті Галичини (60-ті рр. XIX – початок XX ст.). – Івано-Франківськ, 2007.
11. Данило Танячкевич // Зоря. – 1895. – 15(27) липня.
12. Допись з Києва // Мета. – 1863. – №1.
13. Животко А. Історія української преси. – Мюнхен, 1989–1990.
14. Г.М. Від Самбора // Слово. – 1862. – 1 (13) серпня.
15. Климкович К. До молоді громади // Вечерниці. – 1862. – 28 червня.
16. Климкович К. Становище Русі супроти лядсько-московської борби // Мета. – 1863. – №1.
17. Климкович К. Федерація і її значення для Австрії // Мета. – 1865. – №4.
18. Климкович К. Централізм московський // Мета. – 1865. – №8.
19. Ковалюк Р.Т. “Молода Русь” – ідейне об’єднання українських студентів Галичини (за матеріалами періодичних видань 60-х рр. XIX ст.) // Українська періодика: історія і сучасність. – Львів, 2002. – С.201–210.
20. Ковалюк Р. Український студентський рух на західних землях. XIX–XX ст. – Львів, 2001.
21. Козацький гетьман Криштоф Косинський (з Ніколая Костомарова “Историческая Монография”) // Правда. – 1867. – 11 серпня.
22. Короткий обзор Истории русского народа від найдавніших часів аж до Б.Хмельницького // Правда. – 1867. – 11 квітня.
23. Кухар Р. Віденська “Січ”. Історія Українського Академічного Товариства “Січ” у Відні (1868 – 1947). – К., 1994.
24. Лімницький М. Галицька молодь 60-х рр. XIX в. і Шевченко // Рідна школа. – 1933. – Ч.5.
25. Літературні і бібліографічні вісті і замітки // Правда. – 1867. – 11 квітня.
26. Млака Д. Думка // Правда. – 1867. – 1 квітня.

27. "Молода Русь" в роках 1860-1866 [з рукопису з року 1866] // Діло. - 1892. - 5(17) лютого.
28. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. // Франко І. Зібрання творів у 50-ти томах. - К., 1984. - Т.41. Літературно-критичні праці.
29. Невідомий з поміж гурту. Письмо до громади // Мета. - 1863. - №3.
30. Передне слово // Вечерниці. - 1862. - 1 лютого.
31. Передне слово // Мета. - 1863. - №1.
32. Райківський І. Українське національне відродження кінця XVIII - початку XX ст. // Галичина: науково-просвітній краєзнавчий часопис. - Івано-Франківськ, 2000. - №4.
33. Ревакович Т. Переписка письменників 1860-х років в Галичині // Записки НТШ. - Львів, 1913. - Т.СХVII-СХVIII.
34. Романюк М.М., Галушко М.В. Українські часописи Львова 1848-1939 рр.: Історико-бібліографічне дослідження: У 3 т. - Львів, 2001. - Т.1. 1848-1900 рр.
35. Русь // Енциклопедія українознавства. - Львів, 1998. - Т.7.
36. Руські академіки Львівські. Заявленне // Правда. - 1867. - 11 червня.
37. Серeda О. Національна свідомість і політична програма ранніх народовців у Східній Галичині (1861-1867) // Вісник Львівського університету. Серія історична. - 1999. - Вип.34. - С.199-214.
38. Серeda О. Питання української національної ідентичності у громадсько-політичному житті Галичини в 1860 - 1867 роках // Третій міжнародний конгрес україністів (26-29 серпня 1996 р.). Історія. - Харків, 1996. - Ч.1. - С.112-118.
39. Sprawozdane z перших Загальних Зборів товариства "Просвіта" // Правда. - 1868. - 30 листопада.
40. Стахів М. На хвилях революції. - Львів, 1938. - Ч.2.
41. Терлецький О. Галицько-руське письменство 1848-1865 рр. Недокінчена праця. - Львів, 1903.
42. Українці в Галичині під Австрійським пануванням // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: У 2 т. - К., 1994. - Т.1.
43. Федькович О. Опришок // Правда. - 1867. - 1 квітня.
44. Шевченко Т. Петро Дорошенко // Правда. - 1867. - 21 серпня.

Василь БУРДУЛАНЮК

ЦЕРКОВНЕ ЖИТТЯ В ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ ГАЛИЧНИНИ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТЬ

У статті проаналізовано доробок українських учених Галичини ХІХ – першої третини ХХ ст. у царині історії церкви. Звернено особливу увагу на дослідження діячів "Руської трійці", істориків і краєзнавців, які працювали в Науковому товаристві ім. Т.Шевченка.

Ключові слова: історія церкви, релігія, "Руська трійця", Ставропільський інститут, Наукове товариство ім. Т.Шевченка, Записки НТШ.

ЗМІСТ

**НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ВОЛОДИМИРА ГРАБОВЕЦЬКОГО**

<i>Микола Кугутяк, Ігор Райківський.</i> Слово про ювіляра....	7
<i>Микола Кравець.</i> Гордість Прикарпаття.....	17
<i>Богдан Гаврилів.</i> Академік Володимир Грабовецький – літописець Прикарпатського краю.....	21
<i>Михайло Паньків.</i> Етнографічні дослідження Володимира Грабовецького.....	26
<i>Михайло Сигидин.</i> Академік В.Грабовецький – дослідник історії українського козацтва.....	31
<i>Петро Арсенич.</i> Учений, красзнавець, педагог, громадянин..	43
<i>Володимир Пришляк.</i> Окрушини зі студентських конспектів: 1981 рік.....	47
<i>Ферхад Туранли.</i> Слово про Вчителя. З нагоди 80-річчя академіка Володимира Грабовецького.....	66
<i>Василь Бабій.</i> Невтомний трудівник на ниві історії.....	69
<i>Петро Хмельовський.</i> Спогади про Вчителя.....	71
<i>Володимир Неумитий.</i> Слово про видатного вченого.....	73
<i>Ростислав Лецишин.</i> Проблеми історії України та історичного краєзнавства в публікаціях академіка Володимира Грабовецького.....	76
<i>Іван Макаровський.</i> Чуття присутності Івана Франка.....	80
<i>Олег Єгрешій.</i> З любов'ю до Кобзаря. Слово про книгу Володимира Грабовецького й Володимира Неумитого “Моринці: сторінки історії села Тараса Шевченка та вшанування Кобзаря”.....	85

ЛІТОПИС ЖИТТЯ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ

<i>ДІЯЛЬНОСТІ. Укладачі: Андрій Королько, Олег Єгрешій...</i>	93
---	----

МОЯ ПРИКАРПАТСЬКА ЖИТТЄВА Й ТВОРЧА

<i>СТЕЖИНА. Спогади.....</i>	105
------------------------------	-----

ЛИСТУВАННЯ. Упорядник: Андрій Королько

<i>Андрій Королько.</i> З епістолярію Володимира Грабовецького.....	191
<i>I. Родинні листи.....</i>	198
<i>II. Листування з науковцями.....</i>	202

III. Листування з урядовими організаціями, громадсько-політичними, релігійно-церковними й національно-культурними установами та діячами.....	277
IV. Листування з діаспорою.....	314
V. Ювілейні вітання з нагоди 50-, 60-, 70-, 75-річчя, 150	
В.Грабовецького.....	321

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ВОЛОДИМИРА ГРАБОВЕЦЬКОГО.

Укладач: Андрій Королько..... 331

НАУКОВІ ПРАЦІ НА ПОШАНУ ЮВІЛЯРА

<i>Ігор Кочкін.</i> Поселення Трипільської культури в історичному центрі Івано-Франківська.....	359
<i>Мирослав Волощук.</i> “Угорське” дитинство князя Данила Романовича (1206–1210 рр.).....	365
<i>Андрій Королько.</i> Церковна співпраця митрополита М.Левницького і о. А.Петрушевича.....	376
<i>Степан Борчук.</i> Вклад Ісидора Шараневича в розвиток спеціальних історичних дисциплін.....	386
<i>Василь Педич.</i> Методологічні, джерелознавчі та історіографічні аспекти вивчення Львівської історичної школи Михайла Грушевського.....	398
<i>Віталій Скоморовський.</i> Краєзнавчі дослідження Івана Франка.....	418
<i>Олег Жерноклєєв, Ігор Райківський.</i> Порфір Буняк: політична біографія.....	428
<i>Ігор Гурак.</i> Українське студентство в суспільно-політичному житті Галичини в 60-ті рр. XIX ст.....	453
<i>Василь Бурдуланюк.</i> Церковне життя в дослідженнях українських учених Галичини XIX – першої третини XX століть.....	461
<i>Ігор Коваль.</i> “Справжній музейник повинен родитися...” (Музейна діяльність Ярослава Пастернака).....	468
<i>Грина Комар.</i> Історичні аспекти розвитку соціальної роботи чернецтва УГКЦ у Галичині (XIX – перша половина XX ст.).....	475
<i>Володимир Комар.</i> Політика Польщі щодо Української греко-католицької церкви (1918–1939 рр.).....	485
<i>Микола Генік, Емілія Андрійв.</i> Зміна національної структури населення Галичини в результаті Другої світової війни.....	492

<i>Олег Єгрешій. Громадянська позиція єпископа Григорія Хомишина в роки Другої світової війни.....</i>	502
<i>Тамара Галицька-Дідух. Становлення радянської командно-адміністративної економіки в повоєнне десятиліття на прикладі Станіславської області.....</i>	512
<i>Олександр Марущенко. Український національно-визвольний рух першої половини 1940-х років: сучасний історіографічний дискурс.....</i>	523
<i>Ярослав Ісаєвич. З історії давніх міст Перемишльської землі.....</i>	531
<i>Дмитро Зінчук. Космацький період діяльності Василя Романюка (1968–1971 рр.).....</i>	536
<i>Степан Кобута. “Неформальні” громадські організації в 1987–1989 роках як предтечі українського політичного руху.....</i>	549